

UPORABA TRPNIKA V SLOVENŠČINI

Na začetku si pogledjmo nekaj primerov.

Zidarji so prejšnje leto zgradili hišo.

Hiša je bila zgrajena prejšnje leto.

Jure vsak dan zalije rože.

Rože so vsak dan zalite.

Kaj opaziš? V čem se razlikujejo povedi? V prvi in tretji povedi vemo, kdo je izvedel dejanje. Preberemo lahko torej, kdo je **vršilec dejanja**. V drugi in četrti povedi pa tega ne vemo. Uporabili smo **trpnik**, pri katerem vršilca dejanja ni.

Zapomni si: pri trpnem načinu ni vršilca dejanja.

Če je vršilec dejanja izražen, govorimo o **tvornem načinu**, če vršilca dejanja ni, pa imamo **trpni način**. Zakaj pa sploh uporabljamo trpni način? Včasih vršilec dejanja **ni pomemben**, lahko ga želimo **zakriti** ali pa ga sploh **ne poznamo**. Pogledjmo si še nekaj primerov.

Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1985.

Okno je razbito.

Piškoti so bili skriti v omari.

V prvem primeru vršilec dejanja **ni pomemben**, glavna informacija je ta, kdaj so ustanovili podjetje. V drugem primeru želimo **zakriti** "krivca" oz. vršilca dejanja. V tretjem primeru pa **vršilca dejanja sploh ne poznamo** – ne vemo torej, kdo je skrtil piškote.

Zapomni si: trpnik uporabimo, ko vršilec dejanja ni pomemben, ko ga želimo zakriti ali ko ga ne poznamo.

Poglejmo si, kako se trpni način razlikuje od tvornega.

Zidarji so prejšnje leto zgradili hišo.

Hiša je bila zgrajena prejšnje leto.

V tvornem načinu (prvi primer) imamo **vršilca dejanja v imenovalniku** (zidarji), **predmet** pa v **četrtem sklonu** (hišo). Pri trpnem načinu je predmet iz tvornega načina, torej tisto, s čimer se nekaj zgodi, zdaj v **imenovalniku** (hiša). Vršilca dejanja **izpustimo**. Pri trpnem načinu je torej pomembno, komu ali čemu se je nekaj zgodilo, ne pa, kdo je to naredil.

V slovenščini poznamo **dva načina**, kako glagol uporabiti v trpnem načinu. Prvega smo že spoznali. Če si bil pozoren, si opazil, da uporabljamo glagolske oblike, ki se **končajo na -n oz. -t** (zgrajen, narejen, razbit, zalit ipd.). Drugi način je malce drugačen. Stvar, s katero se je nekaj zgodilo, je v imenovalniku, glagolu pa dodamo besedico "se". Poglejmo si nekaj primerov.

Kavo pijemo zjutraj. → *Kava se pije zjutraj.*

Iščemo novo stanovanje. → *Išče se novo stanovanje.*

Razbili so vazo. → *Vaza se je razbila.*

Kaj opaziš? Kava, novo stanovanje in vaza so vsi v **prvem sklonu**. To so stvari, s katerimi se je nekaj zgodilo. Tako kot smo spoznali že prej, **vršilec dejanja ni izražen**. Kaj pa se zgodi z glagolom? **Glagol** se v osebi in številu **ujema s samostalnikom** v prvem sklonu, dodali pa smo mu **besedico "se"**.

Zapomni si: pri drugi obliki trpnika samostalnik postavimo v prvi sklon, vršilca dejanja izpustimo, glagolu pa dodamo besedico "se".

PAZI!

Pri drugem načinu (z besedico "se") velikokrat naredimo napako. Samostalnik oz. stvar, s katero se nekaj zgodi, **postavimo v četrti sklon namesto v prvi**. Zakaj misliš, da se to zgodi? Poglejmo si par primerov.

Kava se pije zjutraj.

X *Kavo se pije zjutraj.*

Išče se nova hiša.

X *Išče se novo hišo.*

Pri trpniku, kot je uporabljen v prvem in tretjem primer, imamo velikokrat občutek, da je stvar, s katero se je nekaj zgodilo (npr. kava, nova hiša), v resnici to naredila sama (npr. kava pije samo sebe, nova hiša išče samo sebe). Iz tega razloga velikokrat uporabimo četrti sklon, s tem pa naredimo napako. Kot smo videli, mora biti **samostalnik vedno v prvem sklonu**. Da se izognemo tem težavam, v takih primerih raje uporabimo **tvorni način**, glagol pa postavimo v **množino**. S tem izrazimo, da to počnemo na splošno.

Kava se pije zjutraj. → *Kavo pijemo zjutraj.*

Išče se nova hiša. → *Iščemo novo hišo.*

VAJE

Tvorne stavke pretvori v trpne.

Polili smo mleko.

Maja in Tine sta naredila domačo nalogo.

Učiteljica je ob 8. uri odklenila učilnico.

Storili so napako.

Oče vsako jutro obuje copate.

Mama je spekla čokoladno torto.

Stranišče na splakovanje so izumili leta 1596.

Poišči in popravi napake.

Gobe, ki se jih nabira v gozdu, moramo dobro oprati.

Išče se nove sodelavce za delo na projektu.

Učence se bo izobraževalo tudi na področju zdrave prehrane.